

ANALIZA STRUKTURE NEZAPOSLENOSTI VISOKOOBRAZOVANIH OSOBA U REPUBLICI HRVATSKOJ I MJERE ZA NJEZINO SMANJIVANJE¹

Alka Obadić² & Ela Majić³

UDK /UDC: 331.56-057.85](497.5)

JEL klasifikacija / JEL classification: J640

Prethodno priopćenje / Preliminary communication

Primljeno / Received: 21. veljače 2013. / February 21, 2013

Prihvaćeno za tisak / Accepted for publishing: 10. prosinca 2013. / December 10, 2013

Sažetak

Cilj ovog rada usmjeren je na analizu nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba u Republici Hrvatskoj. Analiza strukture nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja, kao i slobodnih radnih mjesta po rodu zanimanja u Republici Hrvatskoj pokazuje kako više od 1/3 osoba nakon završenog tercijarnog obrazovanja završava na Zavodu za zapošljavanje. Nadalje, daje se pregled strukture i trajanja nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba te se detaljnije razrađuje nezaposlenost prema znanstvenim područjima, a posebno se ističe društveno područje ekonomije. U nastavku se donose pojedine mjere za smanjenje nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba i ocjenjuje njihova efikasnost. U konačnici se ukazuje na problem neusklađenosti politika obrazovanja i zapošljavanja te na najvažnije institucije u Republici Hrvatskoj koje sudjeluju u usklađivanju ravnoteže na tržištu rada visokoobrazovanih osoba.

Ključne riječi: nezaposlenost, tercijarno obrazovanje, Hrvatski zavod za zapošljavanje.

1. UVOD

Nezaposlenost visokoobrazovanih osoba jedan je od značajnijih problema današnjice. Postavlja se pitanje oportunitetnog troška, odnosno treba li nastaviti školova-

¹ Rad se djelomično temelji na završnom radu Ele Majić pod nazivom „Nezaposlenost visokoobrazovanih osoba u Republici Hrvatskoj“, obranjenom na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu pod mentorstvom prof. dr.sc. Alke Obadić u rujnu 2012. godine.

² Prof. dr. sc. Alka Obadić, izvanredna profesorica, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, e-mail: aoba-dic@efzg.hr

³ Ela Majić, univ.bacc.oec., studentica Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

nje nakon srednjoškolskog obrazovanja, tj. ući u sustav visokog obrazovanja ili tražiti posao. Statistički podaci nezaposlenih osoba, prema razini obrazovanja za Republiku Hrvatsku, pokazuju veći broj nezaposlenih osoba srednje stručne spreme, što proizlazi iz činjenice da većina Hrvata ima završeno srednje obrazovanje iako se taj trend mijenja. Promotri li se podaci unazad pet godina, odnosno od 2007. može se zaključiti da sve veći broj osoba izlazi iz sustava tercijarnog obrazovanja te se prijavljuje na Hrvatski zavod za zapošljavanje bez stečenog radnog iskustva u vrijeme svog školovanja.

Postavlja se pitanje je li to posljedica potpisivanja Bolonjske deklaracije 2001. te uvođenja i usklađivanja studijskih programa s bolonjskim procesom. (Polić Bobić, 2005., str. 9-15.) Prema *Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* iz 2003., usklađivanje studijskih programa s odredbama, kao i uvođenje Europskog sustava prijenosa bodova (engl. *ECTS - European Credit Transfer and Accumulation System*), završeno je do akademske godine 2005./2006., no, kao i u većini europskih zemalja, dogodila se inflacija broja studijskih programa i osnivanja novih visokih učilišta. Tako je u 2005. u Republici Hrvatskoj (u nastavku teksta: RH) akreditirano 815 studijskih programa, a taj trend se nastavio do 2010. do kada je zaprimljeno još 525 zahtjeva (Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, 2011., str. 2.).

Cilj ovog rada je analizirati strukturu nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba u RH te prikazati problem neusklađenosti politika obrazovanja i zapošljavanja. Rad je podijeljen u šest dijelova. U uvodnom dijelu ukazuje se na tematiku rada, postavlja se cilj istraživanja te navodi struktura rada. Drugi dio opisuje hrvatsko tržište rada te strukturu nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja. U trećem dijelu analizira se ponuda i potražnja za nezaposlenim visokoobrazovanim osobama u RH. Četvrti dio ukazuje na postojeće mjere Hrvatskog zavoda za zapošljavanje radi smanjivanja nezaposlenosti i neusklađenosti politika obrazovanja i zapošljavanja, dok se konkretni koraci njihova usklađivanja definiraju u petom dijelu. U šestom dijelu iznose se zaključci rada.

2. PREGLED HRVATSKOG TRŽIŠTA RADA

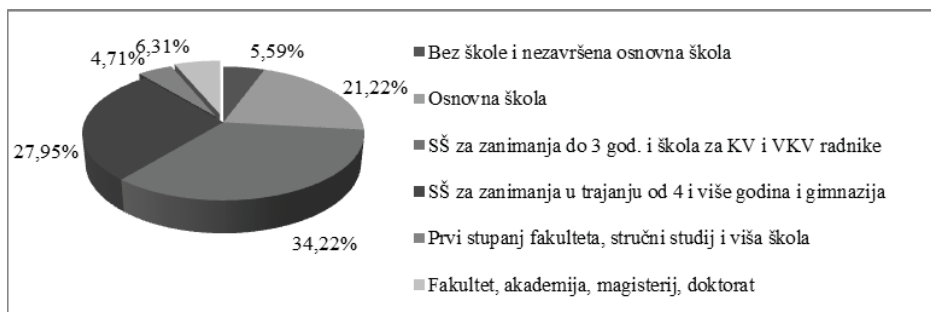
Analiza neujedinjenih podatka o nezaposlenosti neke zemlje daje uvid u probleme strukturne nezaposlenosti. Za potvrđivanje postojanja strukturne nezaposlenosti nužno je u analizu tržišta rada uključiti analizu ponude i potražnje radnih mjesta. Stoga se u nastavku rada analizira trenutačna stopa nezaposlenosti, struktura nezaposlenih osoba s obzirom na završen stupanj njihova obrazovanja i njihovu dob te prijavljena slobodna radna mjesta prema rodu zanimanja. S napretkom tehnologije poslovi postaju sve zahtjevniji i očekuje se obrazovanje radna snaga zbog čega se sve veći broj radnika smatra nezapošljivim zbog svoje niske razine obrazovanja, a i dobi. (Obadić, 2003., str. 3.) RH se trenutačno suočava s problemom neusklađenosti politika obrazovanja i zapošljavanja, odnosno loše određenih upisnih kvota na visokim učilištima koje dovode do prezasićenosti tržišta rada pojedinim zanimanjima. (Hrvatski zavod za zapošljavanje, 2011., str. 17-22.)

Može se reći da je stanje na tržištu rada u RH alarmantno. Naime, u prosincu 2012. pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje (u nastavku teksta: HZZ) registrirano je

358.214 nezaposlenih osoba, od čega je gotovo 42% dugotrajno nezaposleno, to jest njih 150.980. Usporede li se ti podaci s lipnjem 2012., kada je pri HZZ-u bilo prijavljeno 294.877 osoba, odnosno gotovo 18% manje, jasno se uočava odraz sezonskog zapošljavanja. S ulaskom u 2013., stanje se još pogoršalo, trenutčno je pri HZZ-u registrirano 370.448 nezaposlenih osoba. (HZZ, 2013.)

Sljedeći grafikon prikazuje strukturu svih nezaposlenih osoba u RH u 2012. prema završenom stupnju obrazovanja.

Grafikon 1: Struktura ukupno nezaposlenih osoba prema razini obrazovanja u 2012. u RH

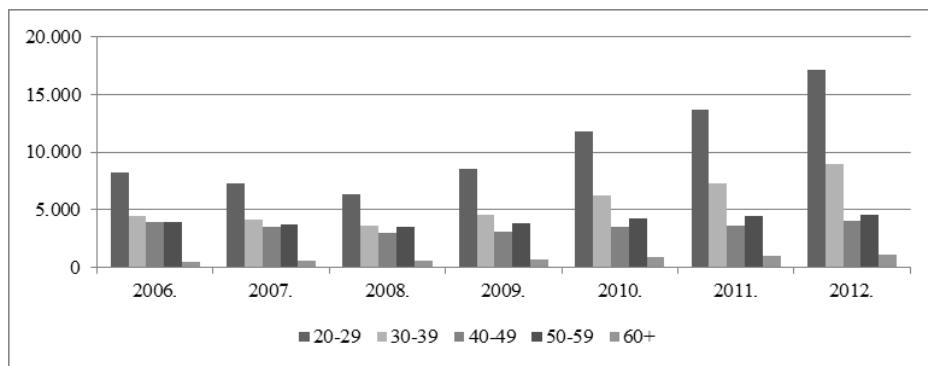
Izvor: Baza podataka HZZ-a, Dostupno na: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, obrada autora. (20. siječnja 2013.)

Podaci jasno pokazuju kako većina nezaposlenih osoba ima niži stupanj obrazovanja, odnosno srednju stručnu spremu, točnije, njih 62%, dok oni sa završenom razinom obrazovanja NSKO 5 ili 6⁴ čine oko 11% ukupno nezaposlenih u RH. U apsolutnim iznosima to bi bilo čak 37.727 osoba od prosječno 324.324 prijavljene nezaposlene osobe. Navedeno proizlazi i iz činjenice da osobe s višom ili visokom stručnom spremom imaju značajniju stopu participacije na tržištu rada za razliku od onih koji imaju niže stupnjeve obrazovanja, što dovodi i do zaključka da su više razine obrazovanja povezane s višim stopama zapošljavanja. (Obadić, 2009.)

Analiza nezaposlenosti, prema dobi i završenom stupnju obrazovanja NSKO 5 ili 6 na temelju Grafikona 2., pokazuje da su posebno ugrožene mlade osobe (20-29 godina) s tek stečenom višom ili visokom stručnom spremom.

⁴ Nacionalna standardna klasifikacija obrazovanja (u nastavku teksta: NSKO) predviđa sedam razina obrazovanja, koje su označene brojkama 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6. Obrazovni programi razvrstani su u klasifikaciji NSKO, također, u tih sedam razina obrazovanja gdje je Predškolsko obrazovanje razina 0, Osnovno obrazovanje (niži razredi) 1, Osnovno obrazovanje (viši razredi) 2, Srednje obrazovanje 3, Obrazovanje nakon srednjeg, koje nije ni više ni visoko 4, Više i visoko obrazovanje, magisterij 5 i doktorat, razina 6. (Nar. nov., br. 105/01.)

Grafikon 2: Nezaposlene osobe prema dobi i završenim stupnjem obrazovanja NSKO 5 ili 6 u RH, 2006.-2012.

Izvor: Baza podataka HZZ-a, Dostupno na: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, obrada autora. (26. siječnja 2013.)

Usporede li se podaci HZZ-a i izvješća o visokom obrazovanju Državnog zavoda za statistiku, uočljivo je da sve veći broj osoba stječe diplomu jednog od visokih učilišta (vidjeti Tablicu 2.), a samim time se kroz godine povećavao broj mladih osoba (20-29 godina) u statusu nezaposlenosti (vidjeti Grafikon 2.). Također se može uočiti da u skupinama 40+ tijekom promatranog vremenskog razdoblja (od 2006. do 2012.) nema značajnijih promjena u broju nezaposlenih osoba prema završenom stupnju obrazovanja. Neki od ostalih pokazatelja na koje treba obratiti pozornost svakako su stopa zaposlenosti, koja u 2012. iznosi 51,4%, što je manje nego u prethodnoj 2011., kad je bila na 52,4% (Državni zavod za statistiku, 2013.), a daleko ispod cilja Europske strategije “Europe 2020”⁵. Stopa participacije se već duži niz godina u RH kreće oko 60%, dok je prosjek u EU-27 znatno viši i kreće se oko 71%. (Eurostat, 2013.)

Kako bi se ukazalo na problem nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba, potrebno je ujedno proanalizirati i potražnju, odnosno potrebe za njima, tj. broj prijavljenih slobodnih radnih mjesta. Tablica 1. prikazuje slobodna radna mjesta prema rodovima zanimanja u posljednjih sedam godina.

⁵ Najvažniji ciljevi „Europe 2020.“ (engl. Europe 2020) jesu: 1) Zaposlenost: stopa zaposlenosti 75% osoba od 20 do 64 godine života; 2) Istraživanje i razvoj, inovacije: 3% europskog BDP-a investirano u istraživanje i razvoj; 3) Klimatske promjene, energija: smanjenje emisije stakleničkih plinova 20-30%, korištenje 20% energije iz obnovljivih izvora, povećanje energetske učinkovitosti za 20%; 4) Obrazovanje: smanjenje stope napuštanja školovanja na ispod 10% te najmanje 40% osoba 30-34 navršene godine s tercijarnim obrazovanjem; 5) Siromaštvo, društvena isključenost: smanjiti rizik siromaštva i društvene isključenosti za najmanje 20 milijuna ljudi. (Eurostat, 2013.)

Tablica 1: Slobodna radna mjesta prema rodovima zanimanja u RH, 2006.-2012.

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
(0) Vojna zanimanja	0	0	0	0	0	0	0
(1) Čelnici, dužnosnici, direktori	178	169	241	247	214	161	255
(2) Stručnjaci i znanstvenici	10.758	11.972	15.813	15.427	15.938	19.951	23.537
(3) Inženjeri, tehničari i srodna zanimanja	12.986	15.305	16.261	11.797	12.504	16.175	18.345
(4) Uredski i šalterski službenici	8.388	9.229	9.569	5.488	6.473	7.366	9.499
(5) Uslužna i trgovačka zanimanja	30.952	33.176	33.061	25.126	25.101	26.888	28.197
(6) Poljoprivrednici, lovno-uzgojni, šumarski radnici i ribari	750	858	810	530	672	714	746
(7) Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	25.536	27.369	23.980	13.758	13.857	16.897	14.662
(8) Rukovatelji strojevima, vozilima	9.199	10.188	8.427	5.464	5.001	5.594	5.558
(9) Jednostavna zanimanja	31.770	33.221	33.632	24.590	24.979	31.832	31.128
Ukupno	130.517	141.487	141.794	102.427	104.739	125.578	131.927

Izvor: *Baza podataka HZZ-a*, Dostupno na: <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, obrada autora. (26. siječnja 2013.)

Podaci pokazuju da je nakon snažnog pada broja novootvorenih radnih mjesta u 2009., gotovo 28% manje slobodnih radnih mjesta u odnosu na 2008. Nakon stagnacije u otvaranju novih radnih mjesta u 2010., u sljedeće dvije bilježi se značajniji porast, ali taj broj novootvorenih radnih mjesta još uvijek nije dosegnuo razinu iz 2008. Udjelom najznačajniji rodovi zanimanja jesu jednostavna zanimanja (24% u ukupnom broju slobodnih radnih mjesta u 2012.), uslužna i trgovačka zanimanja (21%), stručnjaci i znanstvenici (18%) te inženjeri, tehničari i srodna zanimanja (14%). Najveći porast broja slobodnih radnih mjesta u razdoblju od 2009. do 2012. zabilježen je u rodu inženjeri, tehničari i srodna zanimanja u iznosu od 35,7% te stručnjaci i znanstvenici s porastom od 34,5% u istom razdoblju. (HZZ, 2012.)

Uzme li se u obzir samo da je tijekom 2012. prosječan broj nezaposlenih osoba 324.324, a tijekom te iste godine otvoreno je samo 131.927 slobodnih radnih mjesta, odnosno zadovoljeno je samo 60% potražnje za radnim mjestima, uočljivo je da se RH suočava s velikim problemom neiskorištenog radnog potencijala.

Sljedeće poglavlje analizira ponudu i potražnju za visokoobrazovanim osobama u RH kako bi se ukazalo na problem neusklađenosti politika obrazovanja s potrebama tržišta rada.

3. ANALIZA PONUDE I POTRAŽNJE VISOKOOBRAZOVANIH OSOBA U RH

Struktura se nezaposlenih visokoobrazovanih osoba tijekom godina mijenjala. Tako je od 2006. došlo do značajnog porasta broja osoba s diplomom na gotovo svim visokim učilištima, što prikazuje i sljedeća Tablica 2.

Tablica 2: Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju u RH, 2006.-2011.

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Veleučilišta	2.231	3.215	3.447	3.226	3.310	4.558
Visoke škole	2.817	1.258	1.371	1.937	1.768	2.146
Fakulteti	14.253	16.208	20.389	24.527	26.662	29.089
Stručni studij	3.871	5.456	5.429	4.742	4.621	4.449
Sveučilišni studij	10.382	10.752	14.960	19.785	22.041	24.640
Umjetničke akademije	265	288	366	466	638	695
Ukupno visoka učilišta	19.566	20.969	25.573	30.156	32.378	36.488

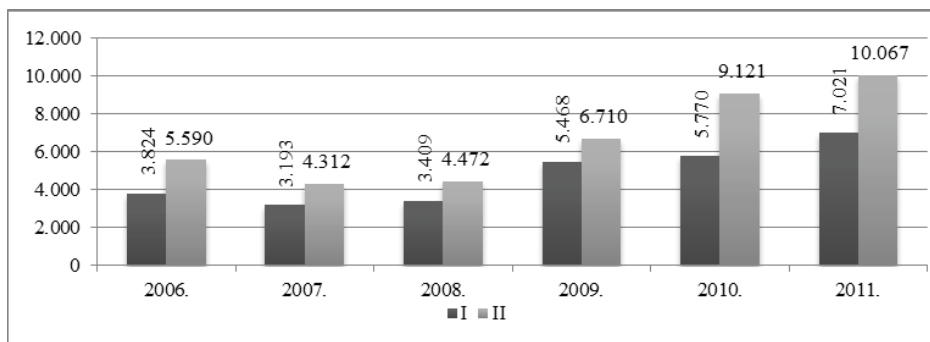
Izvor: Državni zavod za statistiku (2012.) *Visoko obrazovanje u 2011.*, Zagreb, Državni zavod za statistiku (2011.); *Visoko obrazovanje u 2010.*, Zagreb, obrada autora.

Promotri li se 2011. u odnosu na 2006., zabilježen je porast s 19.566 na 36.488 osoba s diplomom, odnosno za više od 46%. Najveći broj studenata za cijelo razdoblje diplomira na sveučilišnom studiju jednog od hrvatskih fakulteta, njih između 53% u 2006. i 68% u 2011. (vidjeti Tablicu 2.). Ako se analiziraju samo studenti s diplomom sveučilišnog studija jednog od fakulteta, tu prednjači Ekonomski fakultet u Zagrebu s 2.421 diplomantom u 2011., odnosno govorimo li relativno, to je 10% svih studenata koji su u toj godini diplomirali na sveučilišnom studiju. Ekonomski fakultet u Zagrebu slijede Filozofski fakultet u Zagrebu s 1.533 osobe (6%) s novostečenom diplomom te Fakultet elektrotehnike i računarstva s 1.304 diplomanta (5%) u 2011. (Državni zavod za statistiku, 2012., str. 19-24.)

Najveći broj diplomanata s veleučilišta izađe iz Zdravstvenog veleučilišta u Zagrebu, u 2011. njih 900, zatim s Tehničkog veleučilišta u Zagrebu, 774 studenta te Veleučilišta u Rijeci, njih 452. Što se tiče visokih škola, najveći broj studenata je stekao diplomu na Visokoj školi za poslovanje i upravljanje u Zaprešiću, 445 u 2011., zatim Visokoj školi za sigurnost, 426 studenta i Zagrebačkoj školi za ekonomiju i menadžment, njih 228. Stručni studij godišnje u prosjeku završi oko 4.700 studenta, pri čemu gotovo 25% osoba koje steknu diplomu čine oni koji su završili stručni studij ekonomije na jednom od visokih učilišta, a slijede ih učiteljski fakulteti. Studenti koji su svoju diplomu stekli na jednoj od umjetničkih akademija čine svega 2% od ukupnog broj diplomanata u cijeloj 2011. te se njihova struktura neće detaljnije analizirati zbog zanemarive vrijednosti (Državni zavod za statistiku, 2011., str. 15-20.; 2012., str. 19-24.)

Nakon analize novostečenih diploma u RH u razdoblju od 2006. do 2011., na sljedećem grafikonu može se uočiti koliko se osoba s tercijskim obrazovanjem, bez radnog iskustva, prvi put prijavilo na Hrvatski zavod za zapošljavanje u pojedinim godinama.

Grafikon 3: Novoprijavljene osobe bez radnog iskustva prema razini obrazovanja u RH, 2006.-2011.

Izvor: HZZ, baza podataka, Barić, M. (marica.baric@hzz.hr), svibanj, 2012. *Pitanje*. e-mail za Obadić, A. (aobadic@efzg.hr)

Napomena: I – odnosi se na novoprijavljene osobe sa završenim prvim stupnjem fakulteta (baccalaureate), stručnim studijem i višom školom, odnosno završenim preddiplomskim sveučilišnim ili stručnim studijem. II – odnosi se na osobe sa završenim fakultetom, akademijom, magisterijem ili doktoratom, odnosno sa završenim specijalističkim diplomskim stručnim studijem, integriranim, diplomskim ili poslijediplomskim sveučilišnim studijem, obrada autora.

Usporede li se podaci iz Grafikona 3. s onima o osobama koje su diplomirale u dotičnim godinama (vidjeti Tablicu 2.), dolazi se do zaključka da gotovo bez iznimke u svakoj generaciji nešto više od 1/3 osoba umjesto u radni odnos, odlazi na zavod za zapošljavanje. U nastavku se analizira struktura nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba prema znanstvenim područjima i trajanju njihove nezaposlenosti.

Promatra li se nezaposlenost visokoobrazovanih osoba prema znanstvenim područjima, može se zaključiti da je najveći broj nezaposlenih osoba iz društvenog (49% od ukupnog broja osoba s diplomom jednog od sveučilišta u RH), tehničkog (21%) i humanističkog (15%) znanstvenog područja. To je i očekivano zbog najvećeg broja upisanih studenata na fakultete u tim znanstvenim područjima kao i samog broja fakulteta i akademija u tim znanstvenim područjima (društveno, tehničko i humanističko - znanstveno područje). Također je bitno istaknuti da se od 2008. bilježi značajan porast nezaposlenih visokoobrazovanih osoba.

Dvostruki rast u broju nezaposlenih osoba bilježi prirodno, biotehničko, društveno, humanističko i umjetničko znanstveno područje, dok je u tehničkom znanstvenom području došlo do gotovo trostrukog povećanje u razdoblju od 2008. do 2011. godine. Dakle, bez obzira što se stalno ističe kako se na tržištu rada najbrže i najlakše zapošljavaju upravo stručnjaci sa diplomom tehničkog znanstvenog područja očito je da u uvjetima globalne ekonomske krize i oni sve dulje ostaju prijavljeni u zavodima za zapošljavanje (njihov udio u 2011. je bio gotovo 15%). Usporedimo li broj nezaposlenih visokoobrazovanih osoba u 2008. s 2011. uočavamo porast za više od 51%. Tomu

postoje tri razloga: veći broj diplomanata u posljednjih nekoliko godina, sve veći broj novootvorenih privatnih i javnih visokih i viših škola, te nedovoljno otvaranje novih radnih mjesta s obzirom na ponudu radne snage uzrokovano trenutačnom ekonomskom krizom.

Tablica 3: Broj visokoobrazovanih nezaposlenih osoba prema znanstvenom području

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	IV. mj. 2012.
Prirodne	459	420	398	548	727	694	740
Tehničke	2.077	1.736	1.856	3.128	4.184	4.690	4.851
Biomedicinske	891	581	680	1.073	1.206	1.012	831
Biotehničke	1.126	999	923	1.315	1.560	1.701	1.747
Društvene	6.547	6.003	5.886	8.377	10.631	11.295	11.484
Humanističke	2.014	1.652	1.611	2.275	3.071	3.081	3.419
Umjetničke	252	237	242	283	330	382	391
Sveučilišta	13.366	11.628	11.596	16.999	21.709	22.855	23.463
Visoke škole i veleučilišta	3.889	3.075	3.067	3.973	4.415	5.402	5.794
Ostalo	4.080	3.202	2.752	3.199	3.950	4.242	4.391
UKUPNO	21.335	17.905	17.415	24.171	30.074	32.499	33.648

Izvor: HZZ, baza podataka, Barić, M. (marica.baric@hzz.hr), svibanj, 2012. *Pitanje*. e-mail za Obadić, A. (aobadic@efzg.hr).

Napomena: Sveučilišta uključuju fakultete i akademije iz Zagreba, Splita, Osijeka, Rijeke, Zadra, Pule i Dubrovnika. Pod visokim školama i veleučilištima uključene su sve visoke škole i veleučilišta na području RH, pod Ostalo su uključeni svi podaci pod naslovom Nepoznato, Nema podataka, Nostrifikacija stranih škola te Škole iz bivše Jugoslavije (bez RH).

Kako bi se objasnio problem porasta nezaposlenih iz društvenog znanstvenog područja, bitno je napomenuti da RH ima sedam javnih sveučilišta⁶, a na svima je moguće steći jednu od diploma ekonomista. Kao što je već prikazano u Tablici 3., broj nezaposlenih osoba s tercijarnim obrazovanjem iz područja društvenih znanosti, tj. najvećim dijelom iz područja ekonomije (kao što prikazuje Tablica 4.) se povećavao kroz godine. Stoga se u nastavku u Tablici 4. prikazuje broj nezaposlenih osoba s diplomom jednog od ekonomskih fakulteta sveučilišne, odnosno stručne razine u razdoblju od 2006. do 2011.

⁶ Sveučilište u Zagrebu, Splitu, Osijeku, Rijeci, Zadru, Puli i Dubrovniku. (MZOŠ, 2011.)

Tablica 4: Ukupan broj nezaposlenih osoba s diplomom jednog od ekonomskih fakulteta (sveučilišta), veleučilišta, visokih ili viših, privatnih ili javnih škola u RH, 2006.-2011.

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Sveučilište	3.845	3.323	3.584	5.317	6.596	7.004
Veleučilište, visoka ili viša, privatna ili javna škola	710	768	789	1.108	1.286	1.497
Ostalo	1.419	1.159	995	1.077	1.335	1.441
UKUPNO	5.974	5.250	5.368	7.502	9.217	9.942

Izvor: HZZ, baza podataka, Barić, M. (marica.baric@hzz.hr), svibanj, 2012. *Pitanje*. e-mail za Obadić, A. (aobadic@efzg.hr).

Napomena: Pod Ostalo su uključeni svi podaci pod naslovom Nepoznato, Nema podataka, Nostrifikacija stranih škola te Škole iz bivše Jugoslavije (bez RH).

Udio nezaposlenih osoba s diplomom ekonomista u Hrvatskoj, bez obzira na visoko učilište, čini gotovo 29% u ukupnom broju svih visokoobrazovanih nezaposlenih osoba koje su diplomirale u 2011. (vidjeti Tablicu 2.). Iako je u ukupnom broju nezaposlenih visokoobrazovanih osoba po pojedinoj godini najmanji udio onih koji su stekli diplomu visokih, viših škola ili veleučilišta, treba istaknuti kako je upravo njihov broj u promatranom razdoblju najviše porastao (za čak 110%). Uzrok tomu je otvaranje sve većeg broja visokih i viših poslovnih škola. Pri tome ovdje treba istaknuti i važne nalaze do kojih su došli u svom istraživanju Barić, Obadić (2013). Naime, njihova analiza odnosa javnih i privatnih ekonomskih učilišta u Hrvatskoj pokazala je da je do ozbiljnijeg porasta broja upisanih studenta na odabranih osam veleučilišta⁷ na kojima se izvode stručni studiji ekonomskih usmjerenja došlo od 2008. godine. Od tada se bilježi i priljev diplomiranih na zavode za zapošljavanje. Do 2008. godine prema evidenciji HZZ-a godišnje se zapošljavalo oko 75% takvih studenta, no od 2009. godine zbog općeg smanjenja novo otvorenih radnih mjesta i značajnih poteškoća u zapošljavanju, zapošljavanje takvih studenata smanjilo se na oko 50% na godišnjoj razini (Barić, Obadić, 2013, 69). Značajan udio također imaju oni koji prema nomenklaturi Hrvatskog zavoda za zapošljavanje pripadaju u skupinu Nema podataka, Nostrifikacija stranih škola, Škole bivše Jugoslavije (bez RH) te Nepoznata što je u Tablici 2. vidljivo pod kategorijom ostalo.

Bitna karakteristika nezaposlenosti je njezino trajanje. Dugotrajno nezaposlene osobe suočavaju se s brojnim problemima, koji su najčešće vezani uz psihičko i mentalno zdravlje te se javljaju u obliku depresija, anksioznosti, raznih psihosomatskih problema, niskog samopouzdanja, alkoholizma i obiteljskog nasilja. (Galić, Šverko, 2008., str. 3-4.) Također je poznato da dugotrajna nezaposlenost vodi političkoj, socijalnoj i ekonomskoj nestabilnosti. (Matijević, 2010.) Visokoobrazovane osobe se u manjoj mjeri susreću s problemom dugotrajne nezaposlenosti od onih s niskim razinama obrazova-

⁷ Među osam veleučilišta uključena su: Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, Veleučilište „Marko Marulić“ u Kninu, Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću, Veleučilište u Karlovcu, Veleučilište u Požezi, Veleučilište u Rijeci, Veleučilište u Slavonskom Brodu i Veleučilište u Šibeniku.

nja. Time je pogotovo pogođena skupina osoba sa završenim osnovnoškolskim obrazovanjem. (HZZ, 2012.)

Sljedeća tablica prikazuje podatke o trajanju nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba prema svim znanstvenim područjima u RH, kao i zaposlene osobe prethodno prijavljene na Hrvatski zavod za zapošljavanje.

Tablica 5: Nezaposlene i zaposlene visokoobrazovane osobe u RH prema trajanju njihove nezaposlenosti, 2006.-2012.

NEZAPOSLENE	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	IV 2012.
0 - 6 mj.	9.101	7.309	7.804	12.023	14.851	16.867	15.084
6 - 12 mj.	3.028	2.349	2.386	4.360	5.126	5.741	8.009
1 - 2 god.	2.996	2.667	2.140	2.940	4.991	4.668	4.964
2 - 3 god.	1.539	1.335	1.215	1.155	1.639	2.100	2.295
3 - 5 god.	1.770	1.553	1.361	1.322	1.329	1.295	1.501
Više od 5 god.	2.901	2.692	2.509	2.371	2.138	1.828	1.795
UKUPNO	21.335	17.905	17.415	24.171	30.074	32.499	33.648

ZAPOSLENE	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	IV 2012.
0 - 6 mj.	12.507	12.789	11.658	12.121	14.210	16.838	6.698
6 - 12 mj.	3.295	3.412	2.743	2.790	4.065	4.491	1.297
1 - 2 god.	1.932	1.976	1.542	1.065	1.846	2.394	668
2 - 3 god.	603	612	500	303	318	531	168
3 - 5 god.	418	448	405	224	261	298	89
Više od 5 god.	364	417	300	176	227	191	44
UKUPNO	9.119	19.654	17.148	16.679	20.927	24.743	8.964

Izvor: HZZ, baza podataka, Barić, M. (marica.baric@hzz.hr), svibanj, 2012. *Pitanje*. e-mail za Obadić, A. (aobadic@efzg.hr).

Promotrimo li trajanje nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba, vidljivo je da se većina novoprijavljenih osoba, odnosno oni koji su prema statistici nezaposleni 0-6 mjeseci, zaposli u godini u kojoj su se i prijavili na HZZ, što je gotovo i slučaj s osobama koje su do dvije godine nezaposlene (nešto više od 85% ukupnog broja nezaposlenih visokoobrazovanih osoba s trajanjem nezaposlenosti do 2 godine). Problem predstavljaju osobe koje su nezaposlene dulje od dvije godine zbog njihove niske stope zapošljavanja. Tako se, npr. u 2011. zaposlilo samo 20% visokoobrazovanih osoba koje su nezaposlene dulje od dvije godine, a tek 10% onih koje su nezaposlene dulje od pet godina. Podaci o zapošljavanju osoba u 2012. odnose se samo na prvi kvartal, ali se za cijelu 2012. očekuju slični rezultati kao i prethodnih godina.

Sljedeće poglavlje prikazuje neke od strateških ciljeva i provedbenih mjera smanjivanja nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba na području RH koje donosi i provodi HZZ.

4. MJERE ZA SMANJIVANJE NEZAPOSLENOSTI VISOKOOBRAZOVANIH OSOBA

Uobičajene mjere koje se provode na tržištu rada su pasivne politike (osiguravaju materijalnu zaštitu) i aktivne (povećavaju zapošljivost nezaposlenih osoba). (Obadić, 2003., str. 533-536.) Većina zemalja na pasivne politike izdvaja gotovo dvostruko više sredstava nego na aktivne, npr. prosjek zemalja EU-27 je 0,54% BDP-a za aktivne i 1,4% BDP-a za pasivne (2010.). (Eurostat, 2012.) U RH se u 2010. izdvojilo 0,43% BDP-a za potrebe financiranja naknada za nezaposlenost, odnosno pasivne politike, dok samo 0,1% BDP-a na financiranje aktivnih politika tržišta rada. Bitno je napomenuti da izdvajanja ovise o cikličkim kretanjima u kojima se gospodarstva nalaze, tako se naknade za nezaposlenost povećavaju tijekom recesije, a smanjuju u razdobljima ekspanzije, a potrošnja na mjere aktivne politike tržišta rada ovisi o fiskalnom prostoru. Porast potrošnje na aktivne politike u zemljama EU posljednjih godina je logičan ishod kako bi se ublažili trenutačni negativni trendovi na tržištu rada. (Gotovac, 2011., str. 11-12.)

Zbog pristupa RH Europskoj uniji, u srpnju 2013., prihvaćen je Zajednički memorandum o prioritetima politike zapošljavanja RH (engl. JAP - *Joint Assessment of the Employment Policy Priorities of the Republic of Croatia*). Njegovim donošenjem započinje novi ciklus aktivnih mjera zapošljavanja pod Ministarstvom gospodarstva, rada i poduzetništva kao nadležnog tijela za koordinaciju provedbe JAP-a. (MINGORP, 2008.) Neki od prioriteta za djelovanje su privlačenje i zadržavanje što većeg broja ljudi u statusu zaposlenosti, povećanje ponude radne snage te modernizacija sustava socijalne zaštite, poboljšanje prilagodljivosti radnika i poduzeća, povećanje ulaganja u ljudski kapital kroz bolje obrazovanje, vještine i drugo. U skladu s prioritetima, od 2009. provodi se Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja, dosad za dva razdoblja – 2009./2010. i 2011./2012., a na sjednici 15. studenoga 2012., Vlada RH donijela je odluku o produženju primjene Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja 2011./2012. do 1. srpnja 2013., tj. do dana ulaska RH u Europsku uniju. (HZZ, 2011.; MINGORP, 2011.)

Kako bi se provjeravala efikasnost i učinkovitost aktivnih mjera tržišta rada, potrebno je provoditi njihovu evaluaciju. Procjenjuje se učinak, odnosno utjecaj sudjelovanja u pojedinoj mjeri na sudionike. HZZ provodi evaluaciju svih svojih mjera, te je u 2011. naručena i vanjska evaluacija koju su proveli neovisni istraživači.⁸ Njihovo izvješće dostavljeno je u prosincu 2011. te obuhvaća evaluaciju mjera iz 2009. i 2010. (Oračić, 2012.) U nastavku rada detaljnije se analiziraju četiri provedbene mjere aktivnih politika na tržištu rada unutar tri strateška cilja (od ukupno osam strateških ciljeva)⁹

⁸ Neovisni istraživači Studijskog centra socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu bili su Teo Matković, Zdenko Babić i Annamaria Vuga (Oračić, 2012.)

⁹ U osam strateških ciljeva ubrajaju se: povećanje razine zapošljivosti i stope participacije žena primarne dobne skupine, povećanje razine zapošljivosti i stope participacije starijih osoba, povećanje razine zapošljivosti i stope participacije mladih ljudi, rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti, smanjenje nesrazmjera vještina (neusklađenost znanja i vještina radne snage s potrebama tržišta rada) te povećanje ulaganja u ljudski potencijal kroz bolje obrazovanje i vještine, poboljšanje prilagodljivosti radnika i poduzeća, dobro upravljanje te izgradnja administrativnih kapaciteta. (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2011., str. 2.)

za smanjivanje nezaposlenosti visokoobrazovanih osoba prema Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja u 2011./2012.

Detaljnije analizirana tri strateška cilja su: (1) povećanje stope zapošljivosti i stope participacije mladih osoba; (2) rješavanja problema dugotrajne nezaposlenosti te (3) smanjenje nesrazmjera vještina. Unutar svakog od tri navedena cilja, navode se sve provedbene mjere koje uključuje pojedini strateški cilj te se analiziraju samo one u kojima sudjeluje značajan broj nezaposlenih osoba s tercijskim obrazovanjem. Također se donosi i evaluacija pojedinih aktivnosti unutar analiziranih provedbenih mjera.

4.1. Povećanje stope zapošljivosti i stope participacije mladih osoba

Stopa aktivnosti osoba između 15 do 24 godine, prema Državnom zavodu za statistiku u 2012., prosječno iznosi 29%. Razlozi niske stope aktivnosti mogu biti razni. U RH su to, uglavnom, duljina studijskog programa te problem zapošljavanja mladih osoba bez radnog iskustva, što većinu potiče na produljenje studija. Uzme li se to u obzir, može se zaključiti da je povećanje stope zapošljivosti i stope participacije mladih osoba jedan od važnijih ciljeva. Sve veći broj osoba stječe diplome, no ne i radno iskustvo, što otežava njihov ulazak na tržište rada. Kako bi se taj problem ublažio, postoje dvije provedbene mjere kojima se nastoji povećati participacija i zapošljivost mladih osoba u Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja 2011./2012. kako slijedi (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2011., str. 16-25.):

1. osigurati mladim tražiteljima prvog zaposlenja prilagođenu podršku i mjere koje bi mogle olakšati ulazak na tržište rada;
2. osigurati programe prakse koji bi mladim ljudima pružili više prilika za stjecanje radnog iskustva.

Unutar prve provedbene mjere provodi se 15 aktivnosti. U nastavku rada će se detaljnije prikazati dvije aktivnosti od kojih je prva informiranje mladih. HZZ tiska letke i brošure koje uključuju relevantne informacije o traženju posla i aktivnostima HZZ-a, te mogućnosti upisa na studije za čije izdavanje je zaduženo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Također se provode radionice po područnim službama HZZ-a. Neke od provedenih u 2011. jesu: kako aktivno tražiti posao (5.420 sudionika); kako se predstaviti poslodavcu (5.450 sudionika); metode samoprocjene (1.416 sudionika); prednosti uključivanja u stručno osposobljavanje za rad (2.148 sudionika), i drugo. (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava 2012., str. 42-44.)

Druga aktivnost koja se provodila unutar prve provedbene mjere je obrazovanje nezaposlenih iz evidencije HZZ-a. Provodila se u 2011. bez obzira na duljinu prijave u evidenciju, razinu obrazovanja i radno iskustvo. Obrazovanje mladih osoba na taj način osigurava kvalitetne ljudske potencijale zbog njihova nedavna izlaska iz sustava obrazovanja, a time i zadržavanja radnih navika. U program obrazovanja nezaposlenih iz evidencije HZZ-a uključila se 13.788 osoba, od čega 46,1% mladih osoba do 29 godina starosti. U odnosu na 2010. ta je mjera zabilježila porast sudionika za čak 33,1%. Cilj mjere obrazovanja nezaposlenih iz evidencije je zadovoljen jer se 30% polaznika zapo-

slilo u razdoblju od 6 mjeseci nakon završetka programa. Njezina provedba se nastavlja i u 2013. godini. (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2012., str. 44-45.)

Unutar druge provedbene mjere, provodi se 8 aktivnosti od kojih će samo jedna biti detaljnije objašnjena. Unutar provedbene mjere osiguravanja programa prakse za stjecanje radnog iskustva, aktivnost osiguravanja novčane pomoći nezaposlenim mladim osobama bila je sadržana u dva značajna programa – Program gospodarskog oporavka Vlade RH te u Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010. Aktivnost osiguranja novčane pomoći nezaposlenim mladim osobama temelji se na uvođenju sustava volontiranja, stažiranja, radne prakse i pripravništva kako bi se steklo potrebno radno iskustvo za zapošljavanje jer njegov nedostatak dovodi do dugotrajne nezaposlenosti mladih osoba. Ovdje se posebice ističe aktivnost *Stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa* gdje se osigurava novčana pomoć u mjesečnom iznosu od 1.600,00 kn te se poslodavcima refundiraju doprinosi obveznog mirovinskog osiguranja. (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2012., str. 42-73.)

Aktivnost stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa potaknula je i razne kontroverze o iskorištavanju „besplatne“ radne snage bez obveze zapošljavanja koju je moguće mijenjati. Sve veći broj osoba tom mjerom stječe potrebno radno iskustvo, a time se opet nalazi na početku zbog, također, sve većeg broja konkurenata nakon završetka istog programa, bez otvaranja novih radnih mjesta. U mjeri osiguravanja novčane pomoći nezaposlenim mladim osobama u 2010. obuhvaćeno je 488 osoba, no promjenom uvjeta i obuhvaćanjem većeg broja poslodavaca u 2011. uključeno je 4.760 osoba. (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2012., str. 3.)

U nastavku rada donosi se drugi strateški cilj Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja 2011./2012., koji se izravno odnosi na visokoobrazovane osobe.

4.2. Rješavanje problema dugotrajne nezaposlenosti

S problemom dugotrajne nezaposlenosti uglavnom se susreću osobe pripadnici nacionalnih manjina, niskoobrazovane osobe, osobe s invaliditetom, starije osobe i ostale osjetljive skupine. U svrhu rješavanja problema dugotrajne nezaposlenosti, prema Nacionalnom planu poticanja zapošljavanja u 2011./2012., provode se sljedeće 4 provedbene mjere (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2012., str. 25-51.):

1. analiza i vrednovanje postojećih programa za dugotrajno nezaposlene i osobe koje su izložene riziku da postanu dugotrajno nezaposlene te, na temelju rezultata vrednovanja, razviti učinkovitu strategiju politike na tom području;
2. osigurati odgovarajuće usavršavanje (dugotrajno) nezaposlenih i ostalih koji su izloženi riziku da postanu (dugotrajno) nezaposleni;
3. učinkovitije provoditi postojeće programe za osjetljive skupine na tržištu rada te ih proširiti;
4. razviti i implementirati odgovarajuću strategiju politike regionalnog razvoja radi osiguranja ujednačenijeg razvoja diljem zemlje, uzimajući u obzir socijalnu uključenost i strategije protiv siromaštva.

Unutar tih provedbenih mjera, provodi se samo jedna aktivnost (unutar prve provedbene mjere) koja se isključivo odnosi na visokoobrazovane osobe, a to je *Unapređenje pristupa održivom zapošljavanju za dugotrajno nezaposlene visokoobrazovane osobe* te se temelji na dodjeli bespovratnih sredstava. Za financiranje provođenja ove mjere koriste se sredstva IPA-e te državni proračun. Navedena mjera je nova i provodi se od početka 2011. Smatrat će se uspješnom ako dostatan broj visokoobrazovanih osoba iz ciljane skupine otvori svoje poduzeće te ako se dovoljnom broju nezaposlenih osoba da potpora kako bi unaprijedili svoje specifične tehničke vještine. (HZZ, 2010., str. 4-5.)

Smanjenje nerazmjera znanja i vještina posljednji je strateški cilj koji se u nastavku rada prikazuje zajedno s odgovarajućim provedbenim mjerama, kao i aktivnostima koje se odnose na visokoobrazovanu nezaposlenu radnu snagu.

4.3. Smanjenje nerazmjera znanja i vještina

Radi smanjenja neusklađenost znanja i vještina radne snage s potrebama tržišta rada i povećano ulaganje u ljudske potencijale kroz bolje obrazovne vještine, provode se sljedeće mjere (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2012., str. 51-73.):

1. Razvijanja institucionalnih preduvjeta i kapaciteta za analizu i predviđanje potreba tržišta rada za znanjima i vještinama /kompetencijama na svim razinama;
2. Unaprjeđivanja sustava organiziranog profesionalnog usmjeravanja mladih ljudi prilikom njihova izbora obrazovanja i osigurati bolju informiranost o potrebama tržišta rada;
3. Integriranja/uključivanja potreba tržišta rada u obrazovnu politiku na svim razinama;
4. Nastavka povećanja broja osoba sa završenim srednjoškolskim i visokoškolskim obrazovanjem;¹⁰
5. Poboljšanja kvalitete i dostupnosti strukovnog obrazovanja i istražiti moguće poticaje radi njegove bolje povezanosti s tržištem rada i osiguravanja socijalne uključenosti i pravednosti;
6. Osiguranja odgovarajuće podrške i kreiranja poticaja za poslodavce da investiraju u kontinuirano obrazovanje svojih zaposlenika;
7. Razvijanja integrirane strategije cjeloživotnog učenja i produžiti trajanje obrazovanja.

Detaljnije se analiziraju dvije aktivnosti unutar treće provedbene mjere – integriranje/uključivanje potreba tržišta rada u obrazovnu politiku na svim razinama. Unutar prve aktivnosti provode se analize i prognoze pokazatelja o položaju mladih na tržištu rada prema programu završenog stupnja obrazovanja. Upravno vijeće HZZ-a je na temelju članka 2. Uredbe o praćenju, analizi i predviđanju potreba tržišta rada za pojedinim

¹⁰ Odlukom Vlade Republike Hrvatske od srpnja 2009. Nacionalni program mjera za uvođenje obveznog srednjoškolskog obrazovanja više nije u provedbi. (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2011., str. 72.)

zvanjima, te izradi i uzimanju u obzir preporuka za obrazovnu upisnu politiku, donijelo 28. rujna 2010. Plan i metodologiju praćenja, te analize i predviđanja potreba tržišta rada za pojedinim zvanjima na temelju kojih onda radi preporuke za upisne kvote. (HZZ, 2010., str. 4-50.) Takve analize temelje se na brzini zapošljavanja, izjavama poslodavaca o nedostatku pojedinih zanimanja te na strategijama i planovima razvoja na regionalnoj i lokalnoj razini. (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2012., str. 68-73.)

S drugom aktivnosti unutar treće provedbene mjere potaknuta je inicijativa da se izradi nova klasifikacija zanimanja kako bi ona bila međunarodno usporediva, ali i u skladu s ostalim standardima i instrumentima na području obrazovanja, rada i zapošljavanja te kako bi se na taj način smanjila neusklađenost znanja i vještina radne snage s potrebama tržišta rada. Od 1. siječnja 2011. koristi se nova Nacionalna klasifikacija zanimanja – NKZ 10. (DZS, 2011.)

Nakon detaljnije analize pojedinih strateških ciljeva, provedbenih mjera i aktivnosti HZZ-a, u sljedećem poglavlju donosi se trenutno stanje usklađenosti politika zapošljavanja i politika obrazovanja.

5. USKLAĐENOST POLITIKA ZAPOSŁJAVANJA I POLITIKA OBRAZOVANJA

Visoke stope nezaposlenosti ukazuju na razne probleme. Ako govorimo u terminima visokoobrazovanih osoba, problem je nedovoljna usklađenost obrazovnog sustava i tržišta rada, odnosno prevelika „proizvodnja“ određenih visokoobrazovanih mladih osoba za koje nema dovoljno slobodnih radnih mjesta. Kako bi se to izbjeglo, potrebno je provođenje konstantnih analiza za identificiranje potreba na tržištu rada, a zatim i prilagodba upisnih kvota na sveučilišnim i stručnim studijima. Unutar provođenja aktivnih politika na tržištu rada, HZZ provođenjem anketa i suradnjom s poslodavcima dobiva podatke o njihovim potrebama, prati sva zanimanja te definira njihov status kao deficitarni ili suficitarni. Razmjenjujući te informacije s obrazovnim institucijama i institucijama tržišta rada, poput Ministarstva rada i mirovinskog sustava, Agencije za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, nevladinih organizacija, komora i poslodavaca, pridonosi se usklađenosti.

Analize i prognoze nastaju na temelju statističkih podataka i relativnih pokazatelja, odnosno na temelju zapošljavanja nezaposlenih prema završenim obrazovnim programima, podacima o nedovoljnom broju radnika za pojedina zanimanja, te na temelju anketiranja poslodavaca. Kada govorimo o promjenama upisnih kvota, od iznimne će biti važnosti uzeti u obzir da se te promjene vide tek u dugom roku i da HZZ daje preporuke u kvalitativnom obliku, koje onda Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa prihvaća te se u suradnji sa sveučilištima one kvantificiraju. Od 2010. kvantitativne preporuke o upisnim kvotama daje Agencija za znanost i visoko obrazovanje, odnosno Međuresorno radno tijelo za praćenje potreba tržišta rada koje se sastoji od 15 članova¹¹. Krajem 2011. dane su preporuke za smanjenje, odnosno povećanje upisnih

¹¹ Predsjednik Međuresornog radnog tijela za praćenje potreba tržišta rada je prof.dr.sc. Željko Mrnjavac. (AZVO, 2010., str. 1.)

kvota za akademsku godinu 2012./2013., koje su s prihvaćanjem Senata Sveučilišta u Zagrebu i prilagođene. (AZVO, 2010., str. 1.)

Prijedlozi o povećanju, odnosno smanjenju upisnih kvota za deficitarna/suficijarna zanimanja daju se na županijskoj razini ovisno o povratnim informacijama od strane Središnje službe HZZ-a. Na nekim od stručnih/sveučilišnih studija treba povećati broj studenata. To su: informatika, elektrotehnika, građevinarstvo, farmacija, rehabilitacija, i dr., a treba smanjiti broj studenata ekonomije, prava, novinarstva, prometa, učiteljskih studija, i drugih. (HZZ, 2010., str. 4-50.)

Na temelju detaljno provedenih analiza HZZ-a te kvantificiranjem promjena upisnih kvota od strane Agencije za znanost i visoko obrazovanje, u akademskoj godini 2012./2013. uvode se značajnije promjene na Sveučilištu u Zagrebu, što prikazuje sljedeća tablica.

Tablica 6: Promjena upisnih kvota na Sveučilištu u Zagrebu za 2012./2013. godinu

	Visoko učilište	Broj studenata		Promjena
		2011./12.	2012./13.	
I.	PODRUČJE PRIRODNIH ZNANOSTI	847	-	-
II.	PODRUČJE TEHNIČKIH ZNANOSTI	3.235	3.205	↓1%
	Rudarsko - geološko - naftni fakultet	180	170	↓ 10
	Tekstilno - tehnološki fakultet	445	425	↓ 20
III.	PODRUČJE BIOMEDICINSKIH ZNANOSTI	720	800	↑10%
	Medicinski fakultet	350	410	↑ 60
	Veterinarski fakultet	130	150	↑ 20
IV.	PODRUČJE BIOTEHNIČKIH ZNANOSTI	995	955	↓ 4%
	Šumarski fakultet	355	315	↓ 40
V.	PODRUČJE DRUŠTVENIH ZNANOSTI	4.739	3.977	↓ 20%
	Edukacijsko - rehabilitacijski fakultet	124	144	↑ 20
	Ekonomski fakultet	1.610	1.350	↓ 260
	Fakultet organizacije i informatike, Varaždin	870	780	↓ 90
	Fakultet političkih znanosti	320	280	↓ 40
	Pravni fakultet	990	658	↓ 332
	Učiteljski fakultet	570	510	↓ 60
VI.	PODRUČJE HUMANISTIČKIH ZNANOSTI	1.777	1.719	↓ 3%
	Hrvatski studiji	395	375	↓ 25
	Katolički bogoslovni fakultet	265	232	↓ 33
VII.	UMJETNIČKO PODRUČJE	242	-	-
	UKUPNO	12.555	11.652	↓ 903 (7%)

Izvor: Sveučilište u Zagrebu, obrada autora.

U akademskoj godini, 2012./2013., na Sveučilištu u Zagrebu upisano je 7% manje studenata, tj. njih 11.652. Porast u broju studenata bilježi jedino područje biomedicinskih znanosti zbog povećanja broja studenata na Medicinskom i Veterinarskom fakultetu. Također bi se trebalo razmisliti o povećanju kvota na Farmaceutsko-biokemijskom fakultetu zbog velikog deficita farmaceuta u RH. Najveći pad u broju studenata bilježi područje društvenih znanosti gdje se značajno smanjuje broj upisanih studenata na Ekonomskom i Pravnom fakultetu, dok Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u akademskoj godini 2012./2013. upisuje dodatnih 20 studenata. Područja tehničkih, biotehničkih i humanističkih znanosti bilježe mali pad upisnih kvota od 1 do 4%, dok nema promjena u području prirodnih znanosti i na umjetničkom području. (Sveučilište u Zagrebu, 2011., str. 1-3.)

Iz provedene analize može se zaključiti da Sveučilište svojim aktivnostima u suradnji s HZZ-om i Agencijom za znanost i visoko obrazovanje pridonosi uravnoteženju, odnosno smanjenju nesklada između politika obrazovanja i politika zapošljavanja. Daljnjim provođenjem mjere poput smanjenja/povećanja upisnih kvota ne samo na Sveučilištu u Zagrebu, nego i ostalim sveučilištima, očekuje se da će taj nerazmjer, s godinama koje slijede, biti puno manji.

6. ZAKLJUČAK

RH se od 2008. sve više suočava s posljedicama globalne ekonomske krize koja je sa sobom donijela visoke stope nezaposlenosti zbog pada novo prijavljenih slobodnih radnih mjesta, dok se ponuda slobodnih radnih mjesta zadržavala na približnoj jednakoj razini. Istodobno je došlo do porasta razine obrazovanja radne snage. Naime, u 2008. je čak 18% više osoba steklo diplomu jednog od visokih učilišta u RH u odnosu na 2007., a usporedi li se 2008. s 2011., zabilježen je porast od 30% onih koji su stekli diplomu. Uzme li se u obzir samo visokoobrazovana radna snaga, sve veći broj osoba se prijavljuje na HZZ, odnosno nešto više od 1/3 osoba nakon završenog tercijarnog obrazovanja umjesto u radni odnos odlazi na burzu. Posebice se ističe porast diplomanata društvenog znanstvenog područja među kojima je najviše onih s ekonomskom diplomom, (posebno studenata završenih privatnih ekonomskih stručnih studija) što im otežava pronalazak zaposlenja. Rezultati istraživanja, također, pokazuju da se od dugotrajno nezaposlenih osoba ipak najbrže zapošljavaju oni koji su nezaposleni do dvije godine, dok se od onih koji su nezaposleni duže od pet godina zaposli svega 10%.

Kako bi se udio dugotrajno nezaposlenih osoba smanjio, provode se brojne mjere aktivnih politika zapošljavanja na nacionalnoj razini. U 2011., većina mjera je zabilježila značajan porast broja sudionika. Provođenjem konkretnih mjera, kao što je povećavanje/smanjivanje upisnih kvota, doprinosi se usklađenosti politika zapošljavanja i obrazovanja, što je od iznimne važnosti za RH.

Konačno, može se zaključiti da je ekonomska kriza ostavila traga na hrvatskom tržištu rada, a i nezaposlenim pojedincima. Sve većom aktivnošću HZZ-a, Ministarstva rada i mirovinskog osiguranja, Agencije za znanost i visoko obrazovanje kao i provođenjem sve većeg broja aktivnih politika zapošljavanja uistinu se pridonosi usklađenosti

ponude i potražnje za visokoobrazovanom radnom snagom, a u idućih nekoliko godina to će pokazati i broježani podaci.

LITERATURA:

1. Agencija za visoko obrazovanje (2010.), *Međuresorno tijelo za praćenje potreba tržišta rada*, www.azvo.hr/hr/meuresorno-radno-tijelo-za-praenje-potreba-trita-rada, pristupljeno: 10. rujna 2012.
2. Barić, V., Obadić, A. (2013.), Odnos javnih i privatnih ekonomskih učilišta – svjetski trendovi i praksa u Hrvatskoj, u: Čvrak, V., Gelo, T. (urednici), Zbornik radova znanstvene konferencije Ekonomsko obrazovanje u Republici Hrvatskoj – jučer, danas, sutra, održane 29. studeni 2012. na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, Zagreb, Ekonomski fakultet u Zagrebu: 57-85. ISBN 978-953-6025-76-3.
3. Državni zavod za statistiku (2011.), *Nacionalna klasifikacija zanimanja 2010.-NKZ 10. (struktura)*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, www.dzs.hr/Hrv/important/Nomen/NKZ2010/NKZ_2010.pdf, 1-15., pristupljeno: 5. srpnja 2012.
4. Državni zavod za statistiku (2011.), *Visoko obrazovanje u 2010.*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2011/SI-1444.pdf, 1-91., pristupljeno: 15. travnja 2012.
5. Državni zavod za statistiku (2012.), *Visoko obrazovanje u 2011.*, Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2012/SI-1472.pdf, 1-91., pristupljeno: 26. siječnja 2013.
6. European Commission (2013.), *Europe 2020 targets*, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_en.htm, pristupljeno: 6. veljače 2013.
7. Eurostat (2012.), *Baza podataka*, <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>, pristupljeno: 20. lipnja 2012.
8. Galić, Z., Šverko, B. (2008.), Effects of prolonged unemployment and reemployment on psychological and physical health, *Review of Psychology*, Department of Psychology, Faculty of Philosophy, Zagreb, Vol.15, No.1-2, 3-10., 3-10.
9. Gotovac, V. (2011.), *Strategije potpore za oporavak od krize u jugoistočnoj Europi; Ocjena Republike Hrvatske*, Global Jobs Pact, Budapešt, ILO, 1-56.
10. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.), *Preporuke za obrazovnu upisnu politiku i politiku stipendiranja*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, www.gradst.hr/Portals/9/docs/upisi/Preporuke_za_upisnu_politiku_2010_2.pdf, 1-50., pristupljeno: 14. srpnja 2012.
11. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2010.), *Unapređenje održivog zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih visokoobrazovanih osoba*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, [www.hzz.hr/dfc/userdocsimages/GfA-131871\(GS\)-CRO.pdf](http://www.hzz.hr/dfc/userdocsimages/GfA-131871(GS)-CRO.pdf), 1-24., pristupljeno: 10. srpnja 2012.

12. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2011.), *Izješće o radu 2010.*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, www.hzz.hr/docslike/Izvjescje_o_radu_HZZ-a_2010_%20finalno.pdf, 1-38., pristupljeno: 27. siječnja 2013.
13. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012.), *Baza podataka*, <http://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, pristupljeno: 26. siječnja 2013.
14. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2012.), *Godišnjak 2011.*, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, www.hzz.hr/DocSlike/HZZ_GODISNJAK_2011.pdf, 1-86., pristupljeno: 15. lipnja 2012.
15. Kuveždić, M. (2011.), *Regulativa: Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja 2011.-2012.* (Mjere aktivne politike zapošljavanja iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje), *Revija socijalne politike*, Pravni fakultet - Studijski centar socijalnog rada, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, god. 18, br. 2, 217-220.
16. Matijević, N. (2010.) *Nezaposlenost će ostati trajno*, Banka, www.bankamagazine.hr/Naslovnica/Vijesti/Hrvatska/tabid/102/View/Details/ItemID/58846/ttl/Magazin-Banka-Nezaposlenost-ce-ostati-trajno/Default.aspx, pristupljeno: 15. srpnja 2012.
17. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva (2008.), *Zajednički memorandum o prioritetima politike zapošljavanja Republike Hrvatske*, Bruxelles, [www.hzz.hr/DocSlike/Zajednicki_memorandum_o_prioritetima_politike_zaposljavanja_RH_\(JAP\).pdf](http://www.hzz.hr/DocSlike/Zajednicki_memorandum_o_prioritetima_politike_zaposljavanja_RH_(JAP).pdf), 1-69., pristupljeno: 10. srpnja 2012.
18. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava (2012.), *Izješće o provedbi Zajedničkog memoranduma o prioritetima politike zapošljavanja Republike Hrvatske u 2011. godini*, www.vlada.hr/hr/content/download/226983/.../53.%20-%202025.pdf, 1.-95., pristupljeno: 10. srpnja 2012.
19. Ministarstvo rada i mirovinskog sustava (2012.), *Prijedlog zakona o poticanju zapošljavanja s konačnim prijedlogom zakona*, Zagreb, <http://www.sabor.hr/Default.aspx?art=48076>, 1-17., pristupljeno: 7. veljače 2013.
20. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011.), *Nacrt prijedloga zakona o sveučilištu*, Zagreb, public.mzos.hr/fgs.axd?id=17675, 1-24., pristupljeno: 6. veljače 2013.
21. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2011.), *Nacrt prijedloga zakona o visokom obrazovanju*, Zagreb, public.mzos.hr/fgs.axd?id=17674, 1-59., pristupljeno: 14. srpnja 2012.
22. Nacionalna standardna klasifikacija obrazovanja – NSKO, Narodne novine, br. 105/01.
23. Obadić, A. (2003.), *Utjecaj aktivnih i pasivnih politika na tržište rada*, *Financijska teorija i praksa*, Institut za javne financije, Zagreb, Vol. 27 (4), 529-546.
24. Obadić, A. (2009.), *Stanje na tržištu rada i u sustavu obrazovanja RH u kontekstu pridruživanja Europskoj Uniji*, *CPI mjesečno izvješće*, Centar za politološka istraživanja, Zagreb, www.cpi.hr/hr-13383_stanje_na_trzistu_rada_i_u_sustavu_obra

- zovanja_rh_u_kontekstu_pridruzivanja_europskoj_uniji.htm, 1-12., pristupljeno: 7. srpnja 2012.
25. Obadić, A., Porić, S. (2008.), The coordination between education and employment policies, *FEB - Working paper series*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, No. 08-02, 1-15.
 26. Oračić, D. (2012.) *Evaluacija aktivnih mjera politike zapošljavanja*, Zagreb - Tihomirović, T. (tatjana.tihomirovic@hzz.hr). (27. travanj, 2012.). HZZ-prezentacije. e-mail za Majić, E. (ela.majic@hotmail.hr).
 27. Polić Bobić, M. (2005.), Bolonjski proces i hrvatsko visoko školstvo, u: Sveučilište u Zagrebu (2005.), *Prvi koraci u Bolonjskom procesu*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 1-82.
 28. Republika Hrvatska (2011.), *Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2011. i 2012. godinu*, Zagreb, www.hzz.hr/docslike/NPPZ_2011-2012_Final.pdf, 1-87., pristupljeno: 10. srpnja 2012.
 29. Sveučilište u Zagrebu (2011.), *Broj upisnih mjesta za upis u I godinu preddiplomskih, integriranih preddiplomskih i diplomskih te stručnih studija na sastavnicama Sveučilišta u Zagrebu u ak. god. 2012./2013.*, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/natjecaji/BROJ_UPISNIH_MJESTA_2012_2013.pdf, 1-3., pristupljeno: 10. srpnja 2012.

UNEMPLOYMENT STRUCTURE ANALYSIS OF HIGHLY EDUCATED PEOPLE IN CROATIA AND MEASURES FOR REDUCTION OF UNEMPLOYMENT

Alka Obadić¹² & Ela Majić¹³

Summary

The main aim of this paper is to analyse the problem of unemployment of highly educated people in Croatia. Analysis of unemployment structure according to the attained level of education and vacancies in Croatia indicates that, after completing tertiary education, more than 1/3 of people register with the Croatian employment service (HZZ) as unemployed. The paper presents the structure and duration of unemployment of highly educated people, and presents details on unemployment by scientific field, with primary emphasis on the field of economics. Furthermore, some of the measures to reduce unemployment rates are listed, and their effectiveness is evaluated. Finally, the problem of mismatch between educational and employment policies is addressed and the most important institutions participating in the creation of equilibrium on the labour market of highly educated people are listed.

Key words: *unemployment, tertiary education, Croatian employment service.*

JEL classification: **J640**

¹² Alka Obadić, Ph.D., Associate Professor, Faculty of Economics and Business, University of Zagreb, E-mail: aobadic@efzg.hr

¹³ Ela Majić, univ.bacc.oec., student, Faculty of Economics and Business, University of Zagreb.